

כח

פירוש

פרשת ואתחנן ו

הרמב"ן

דבריו בכל גמול ובכל ענש שיאמר לכם, ולא תסתפקו ביבולתו ותעלה, אכל האמינו בתורתו ותאמינו בנביאיו והצליחו: והנה הבטיח כי סוף הכבוד לבוא בירושלם הארץ ונצח האויבים, כי היא הטובה הגדולה, והצריכה לאותו הדור. ואחרי כן אמר, כי גם לדורות הבאים אין צורך לנסיון בעשיית המצוות, אלא שישאלו מאבותיהם וזקניהם ויגידו להם אמתת התורה והמצוות, כאשר יפרש (פסוק כ) כי ישאלך בך ויגמר הפרשה: (יח) ועשית ה' אשר והטוב בעיני ה'. על דרך הפשט יאמר תשמרו מצוות השם ועדותיו וחקתיו ותכונן בעשייתן לעשות הטוב והישר בעיניו בלבד. ולמען ייטב לך, הכטחה, יאמר כי בעשותך הטוב בעיניו ייטב לך, כי השם מטיב לטובים ולישרים בלבבותם: ויכרבותינו בזה מדרש יפה, אמרו זו פשרה ולפנים משורת הדין. והפונה בזה, כי מתחלה אמר שתשמרו חקתיו ועדותיו אשר צוה, ועתה יאמר גם כאשר לא צוה תן דעתך לעשות הטוב והישר בעיניו, כי הוא אוהב הטוב והישר: וזה ענין גדול, לפי שאי אפשר להזכיר בתורה כל הנהגות האדם עם שכניו ורעיו, וכל משאו ומתנו ותקוני הישוב והמדינות כלם, אכל אחרי שהזכיר מהם הרבה, כגון לא תלך רכיל (ויקרא יט טו), לא תקם ולא תטור (שם פסוק יח), ולא תעמד על דם רעך (שם פסוק טז), לא תקלל חרש (שם פסוק יד), מפני שיבה תקום (שם פסוק לב), וכו' וכו', וזה לומר בדרך כלל שיעשה הטוב והישר בכל דבר, עד שיכנס בזה הפשרה ולפנים משורת הדין,

וכגון מה שהזכירו בדינא דבר מצרא (כ"מ קח), ואפלו מה שאמרו (יומא פו) פרקו נאה ודבורו בנחת עם הכריות, עד שיקרא בך כל ענין תם וישר: (כ) וטעם כי ישאלך בך מחר לאמר מה העדת. שישאל תחלה, על מה יעידו אלה המצוות הנקראים "עדות" בעבור שהם זכר לנפלאותיו ועדות ביהם, כגון המצה והספה והפסח והשבת והתפלין והמזוזה. ומה החקים, כי נעלם טעמם בתורה. והמשפטים, ישאל מה המשפטים שנעשה במצוות האלה, שנסקל העושה מלאכה בשבת, ונשרף הבא על אשה ואמה, ונכה את הארבעים לזורע פלאים. כי משפטי ישוב המדינות, בדיני השור והבור והשומרים ושאר הדינים שבתורה צדיקים וטובים הן, כל רואיהם יכירו: וצוה בתשובת השאלה הזאת, שנגיד לשואל כל ענין יציאת מצרים. והפונה בזה, הוא הטעם במה שאמר בעשרת הדברות (לעיל ה ו) אשר הוצאתיך מארץ מצרים, כי יתפון שנודיע לכן השואל כי ה' הוא הבורא והחפץ והיכול, כאשר נתבאר לנו ביציאת מצרים. וזה טעם "לעינינו", כי אנתנו היודעים ועדים מן האותות והמופתים שראינו שם, כי השם אלהינו הוא האלהים בשמים ובארץ ואין עוד מלבדו, כי כל זה יודע ביציאת מצרים כאשר פרשתי בדבור הראשון (שמות כ ב): וזה ראו לנו לתת כבוד לשמו, כי הוא בוראנו ואשר הגדיל חסדו עמנו, ויצונו לעשות את החקים האלה הנזכרים בעדות חקים ומשפטים, ליראה אותו בעשותנו העדות זכר לנפלאותיו, לטוב

לנו בעשייתן
בהם חק שמה
שלא
(כד) שחיותנו
טובים אין ב
גורמים חיים
חייבים לעשות
ואנחנו עמו ה
רק טוב. ועוד
אלהינו, ויתן
המצוות הא
"צדקה", כי נ
לעבד אותו,
צ
(רח) כך ב
סג
ומושל בכל
סגלת ה' תחו
עבודה זרה ו
וזה טעם ל
היה רא
שכתוב ומשל
ויפקיד שרי
ואתם המעט
וטעם חשק.
שלא
ותשקוהם ב
מכל העמים
לו, כי הבו

שבונו... || שלא נעים לו חזו מה שאמרו כבר קדמך דריונות... דריונתך

[ב] ויאמר קח נא את בנך את יחידך את יצחק. אלה המלות מורות שלא היה זה על צד הצואה, וכבר אויל בסנהדרין... כי לא היה ראוי שיוצגו בזה, כי כבר הבטיחו כי ביצחק יקרא לך זרע, אבל כמעט כאו המלות כמשום השם בפיו ופותח לו פתח שישכ שאלו זה ראוי, כי אמר אליו את בנך את יחידך אשר אהבת את יצחק, ואלה המלות מורות על שהיה בזה מן הקושי הנפלא... ומי שירצה להביא איזה איש שיעשה דבר מה אין ראוי לדבר אתו ככה. אבל כל זה היה כונה מהש"ת שיגלה עוצם אהבת אברהם אליו, למה שהיה יודע שעם חיות שלא יצגו בזה, אבל ידבר אתו במלות מניאות אותו, עם כל זה יסכים מצד תשוקתו אליו להשלים חפצו, והוא כאומר אינני מצוך בזה, כי לא אוכל מצד שכבר הכתחתיך ביצחק, אבל אחלה פניך שלא תרצה שתקויים הבטחתי אליך בו ושתקח את הבן היחיד האהוב יצחק ושתעלהו עולה לפני. ולמה שבא הענין על זה הצד היה שכר אברהם נפלא על זה המעשה הנכבד,

18/17
בכ"ט
כ"ג

ויאמר אל תשלח ירך אל הנער

היה נסיון נוסף ואולי קשה מהראש ולאו כל המעשים שעשה אברהם ושמע מפי הקב"ה בעצמו שיעלהו לעולה שכפי זכנתו כעת הוא כולל שחסהו וכאן נאמר לו אל תשלח ירך בשעה שהסכין כבר בידו אלא דהכח לעצור אם זה רצון השם ונא זקוק לגבורת ארי ורק אלו שהכינו לעצמם כותלהבות לעשות מה שהנא ולאחר כל ההכנות נשתנה קצת המצב עד שהלכה קובעת כעת לעצור ידעים איזה עתות נצרכים לזה אבל אברהם ירא השם ואם בא הצורך אל תשלח הפרישת אצלו מצוה מהקיום. וכשם שקבל שכר על הדרישה כך קיבל שכר על הפקשה ואולי עוד יותר, ואולי זהו הענין אשר עשית את הדבר הזה נוסף לולא חשכת את בנך וכו'.

19
מ/ה/ק/ש/ז/א/ח

21
6 ענין לאו כל י"ט

22
6 אלוהי וקטן מיוחס לראל

היתה נבונה כל כך לפני המקום מצד שקיים כל התורה שאם בשביל כך היתה נמצאת אומר גדול מי שאינו מצווה ועושה ממי שמצווה ועושה. שהרי אי אפשר שלא היה בשראל מי שקיים כל התורה באחד מכל הדורות. שמר היו בהן שמתו בעטין של נחש. אבל חיבתו היתה לפני המקום לפי שעמד בעשרה נסיונות, וכן אמרנו בפירוש: בעשרה נסיונות נתנסה אברהם אבינו ועמד בכלם להודיע כמה חיבתו של אברהם וכו'.

1
די"ל הענין ע"פ מש"כ המאור עינינו
ארא, שכמו שאברהם אבינו נתנסה בעשרה
בך כל יהודי עובר בימי חינו עשרה נסיון
ערכו. והיינו כי כל יהודי נושא שליחות
שלמענה יוד לעולם למלא שליחות
הנסיונות שעובר ממלא הוא שליחותו בעז

Rav Lau

"יכול המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח"

קיצבה והעדר קיצבה

על השאלה מדוע אין מברכים על סיפור יציאת מצרים. עונה דבי משה סופר, בעל החתם סופר, בדעיון הבא: מצווה שמברכים עליה, אפשר לברך רק אם המצווה מוגדרת, מוגבלת, ואני יודע שהברכה לא תהיה לשווא כאשר אעשה את המצווה לפרטיה ודקדוקיה. למשל: ארבע ציציות בטלית - "אשר קדשנו במצוותיו וצונו להתעטף בציצית", ארבע פרשיות בתפילין, שמע והיה אם שמוע קדש והיה כי יביאך - "אשר קדשנו במצוותיו וצונו להניח תפילין"; שתי פרשיות, שמע והיה אם שמוע, במזוזה - "אשר קדשנו במצוותיו וצונו לקבוע מזוזה"; הברכה היא לא לבטלה, הברכה היא לענין קיימתי את המצווה בשלמותה. אבל מצוות שאין להן גבול, שאין להן קיצוב, כמו כיבוד אב ואם וכמו צדקה וכמו סיפור יציאת מצרים, אתה לא תוכל להניד "קיימתי את המצווה" כי היא אף פעם לא נגמרת! אתה לא יכול להניד "אשר קדשנו במצוותיו וצונו לספר ביציאת מצרים", הנה גמרת את ההגדה, הנעתי עד חו גדיא - זה לא נגמר!

רמז לדבר, בנוסח ההגדה כפי שייסחו חכמינו ז"ל - מסביר החתם סופר - תראו את זה במילים, יש פה כעין שאלה ותשובה: "מצווה עלינו לספר ביציאת מצרים" - אם כך, תשאלו, מדוע אין לברך על המצווה הזו? התשובה: "יכול המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח", כלומר זו מצווה שאין לה קיצבה, שאין לה גבול. בטלית אם תוסיף ציצית חמישית או בתפילין ובמזוזה אם תוסיף פרשה נוספת אתה פוגם במצווה, אבל פה - לא רק שאתה לא פוגם, אתה משתבח בזה שאתה מוסיף עוד ועוד. אם אין לדבר גבול, אי אפשר לברך על דבר שהוא לא מוקצב ואינו גנוז, והתשובה הזו הגיונית ביותר.

"הרי זה משובח"

זה א-לי ואנודו

מדוע נאמר "הרי זה משובח"? במילים אחרות, הוא משובח כי על רקע מצוות מרובות, זהו מצווה שאין לה קיצוב. וזהו המובן של "הרי זה משובח".

מצרים", אין טעם להוסיף "אשר קדשנו במצוותיו וצונו לספר ביציאת מצרים" - זו תהיה ברכה שאינה צריכה. יש גם תשובה אחרת, רעיונית ומוסרית, שאותה אומר בעל השמח אמת, והוא אומר כך הלא יש עוד מצוות חשובות שאין מברכים עליהן. אבא מבקש כוס תה, אמא מבקשת שאנש בשבילה לחנות המכולה, האם הילד לפני שמקיים את הדברים הללו מברך - "אשר קדשנו במצוותיו וצונו על כיבוד אב ואם"? יהודי פושט את ידו לצדקה ואתה נותן לו, אתה מקיים בזה מצוות עשה: "פיתוח תפתח את ירך לאחיך לענין ולאבינך" (דברים טו, יא) - האם שמעתם על ברכה "אשר קדשנו במצוותיו וצונו על הצדקה"?

ובכן, כמו כיבוד אב ואם, כמו צדקה, גם בסיפור יציאת מצרים חייבת להיות סיבה, ויש סיבה אחת משותפת להם: על טלית ותפילין ומזוזה, ציוותה התורה "ועשו להם ציצית", "וקשרתם לאות על ירך", "וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך", אם לא היה כתוב בתורה איש לא היה ממציא מדעתו מצווה כזאת. לכן ממאמץ לומר "אשר קדשנו במצוותיו וצונו", בכל הדברים הללו. בלי הציווי זה לא היה מתקיים.

אבל אם אבא מבקש כוס תה, ואמא מבקשת ללכת למכולה, זה נשמע כמעט עלבון להורים להגיש לו את התה ולהביא את המצרכים מהמכולה ולומר: "אשר קדשנו במצוותיו וצונו", כלומר, "אם לא היה ציווי מפורש בתורה לא הייתי מגיש לך את התה ולא הייתי עושה את בקשתך אמא". הרי זה מעליב את ההורים! זה צריך להיות טבעי, זהו ענין מוסרי, זה לא מצווה שמעית, זה צריך לבוא מתוך ההיגיון והכבש הטבעיים שלך! אם לי יש את האמצעים לעזור לזולת, הוא פושט ידו לצדקה ואני נותן לו מטבע או שטר כסף, אני פוגע בו כשאני אומר "אשר קדשנו במצוותיו וצונו על הצדקה": אני צריך באופן טבעי לבוא ולומר: "אני יכול לעזור לך, אנתו כולנו ערבים זה בזה, הא לך".

כך הדבר עם סיפור יציאת מצרים. פה מדובר על הכרת הטוב ההכרחית ביותר כלפי הקדוש ברוך הוא, שהוציאנו מעבדות לחירות, מיגון לאפלה, מאבל ליום-טוב, או מה להניד: "קדשנו במצוותיו וצונו". כלומר הוא ציווה עלי להודות לו! אתה לא מבין בעצמך להודות לו!

מילא כשאומרים "אשר קדשנו במצוותיו וצונו על אכילת מצה" או "על אכילת מרור", זה כן. כי אם לא היה כפינו בפיוזש בתורה לאכול מצות או "על מצות ומרור" יאכלוהו" לא הייתי ממציא שיפור נח יציאת מצרים דווקא בהקשר על הפוגע הזה שהבנק רא הספיק להבטיח או שהמזון הוא טוב ויבקר. אין צורך להודות לו על שהציל אותנו ממצות המוות.

אור שמה

ספר אהבה

הלכות קריאת שמע

פרק א

הלכה ג והצוה להזכיר יציאת מצרים ביום ובלילה כו

הארי היו נסיתן ע' י' י' האריך בדברי הכרת יום ויש לפקוק על דבריו כמה שהשיג על רבית ויל' ודע כי חשש בדברי רבית בספר המעט ולא מלאחי שימיה משום יציאת מצרים להזכיר בכל ימות השנה רק בליל ע"ז על יצא דוהדרת ללכת ביום האו' ומקרא דזכור יום הזה כו' הלא דבר האו' וכן בחיבורו לא להזכיר זה למלוא בפ"ט רק בהלכות ק"ש כתב כאן המ"ט להזכיר יום.

לכן אחינת דעיקר מצוות יציאת מצרים להזכיר דלחנן מוטרי לא יום לאתן מארץ מצרים פשטא דקרא מירי בחדש האביב ושעת פסח ולא האכל עליו חזן כו' כי בחשון יצאה כו' לחנן מוטרי לא יום לאתן ווא' לו כפרשי' בחומש דע"ז אבילה מלה ופסחא מוטרי יום לאתן כו' וכמו דלריך להזכיר משום שמלך ומקיים כפסעו אחת לא משכח דקרא או דלחנן מוטרי הי"ט ע"י מ"ט חשילין ומיס טובים שבהם אט זוכרים יציאת מצרים ולכן לא כתיב בלשון טו' והא דקרי לה הגמרא דאורייתא קייט ד"ט תקנתא חכמים שאין זה רק משום משמרת וכמו נשי' וכי"כ ויש שאלת משום פנינים שמתחדש אחרי חזון שורה כמו קריאת תנ"ך וכי"כ ויש פנינים שם להשקט רטן סבורא אף כי לא כתיב ולא סביר ולא סביר בחדש חובב ככו' כאשר ראו ראשי הכנסיה ב"ה ויש השקט רטן סבורא לאתן היותם גדלה החשיבות בזה ווא' אל עניו כי זקנה אהך כו' והאם באשר אט חזון סבורא יתברך ה"ל בחדושי' שלמכות או ילא בחשון ומסרי זה טה כפסח ובשאר מ"ט לחנן מוטרי כו' כל ימי חיד קטט אטתיט לזכור כפס מלא יציאת מצרים בכל יום ולהודות לו פ"ו וזהו השלמת רטן סבורא יתברך [ועל כיו"ד אחרי בירושלמי דלא מחזיר] לכן מקרי דאורייתא והחזירו בספיק כאשר החזירו בספק דברי קבלה לפי שיטת האחרונים [וסיין חספוט זיק דף פ"ט סדיה לא חספוד ואין כו'] ומלאט לשון דאורייתא על ענין כזה בחסכת חפנית דף כ"ח כלל דריח לא דאורייתא כו' אבל הלל דהסכה כו' כדאורייתא דמי לשון רש"י וכן פירושו ט"ס בנתינת יום הא דאמר במעיק אלא אטילו שישה דאורייתא דלפי שיש לו סתם מדאורייתא שייך היטב וכן כפוטות י"ב הא הא נמי דאורייתא היא דכתיב קחו נשים כו' וכן נסין ל"ז דאורייתא הוא והבט בספר ועיקרו דאמת ויציאת א"ט רק לזכרה לק"ש וכמו דחניא במסכתא הקראת שמע בנצק לריך להזכיר יציאת מצרים ויציאת א"ט דעיקרו א"ט רק משום יציאת א"ט לצי' אחרתה דהנא לומר כן וכן איתא חזון לריך כה להזכיר קריעת ים ומפוט בטרות ואיפש מלאט או כנתיב ולשון לריך נקטו בחדושי' דשניין דרבנן [שכך ראייה בחדש שמות רבה הקראת א"ט לריך להזכיר ק"ש ומפוט בטרות בלחא ויציאת א"ט לא הזכיר אין מחזירין אמתו אבל אם לא הזכיר יציאת מצרים חזירין אמתו וכי' דווקא]

ובמה שכתב להשיג בסימן י"ד על חזון הר"ש במסכתא דף כ"א דלחא ויציאת א"ט לפי' לציאת יציאת שייך. עיקר השנו דודאי כיון שקרא ל"ז פרושית הראשונה ומספקא ליה אם קרא פ' לציאת א"ט דכבר קרא כו' הראשונה מ"ט לריך לחזר ולקרוח כתיקוט אף אם אמר אחת ויציאת ומחך יתדותיו מחך דכתבו תלמידי ר"י על פסח בין פרק לפרק כו' דאטילו לשמואל

ולפי' אחי שטרי בדברים מן שחטו בירושלמי מיימי אהא דפסוד אבל מן החשילין קרא דלחנן מוטרי אח' יום לאתן מארץ כל ימי חיד. ימים שאחש שפסן בתיב חמים ולא בחמים והייט דעיקר קרא קאי כמו דפרישית ובחשילין כתיב

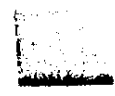
לשמואל חזר לראש ישרי שמשט מהסח רק בידע' אחרת או בלחש הפרק ז' איב מאי האמר שיחיל הספקא או חפרק שיודע שכסיו לקרוח מל' הדאי' או חפרק האחרון וכי"כ ו' פרשת לציאת ואם כבר ק' מספק א"ט לריך לחזר קרא ק"ש כלל לשמואל דא לריך דהספ קרא שמע ו' פרושית ולא אמרו דק' שאל קרא לריך לחזר ול' רבית דקרא עם הכרטיה לא א"ט חזר ומנדך אלמו לקרוח שד שוב לריך לקר' בספק קרא פ' לציאת - בספור לא דק וזה פשוט. כסימן י"א א"ט הגמ' וזו אם אמר אחת ויציאת ו' קרא וסיין קרא] דשפ"ד ו' ויציאת דאפשר שכבר סיק' אמר וכמו דפרישית דלפי' דרבנן ומספקא ליה כן ולקרוח ודוקא דפסח בין קרא בלחי לריך לחזר ול' בחדושי' לחט' ממחש כפסן כדאי דרבנן. וזה פרס ל' דיומא דבניסה לערך השק ומה שהקטע פל שיטה וציאת ספק קרא שמע ו' וציאת לחזר ק"ש שייך. וז' דלא אמר אחת ויציאת בחדא ודאי הוה סדריה נקט ו' אחרין

הלכה י השורא ק' ארא א"ב א"סר השו פירושו שאמר הכרה הכ"מ כפס הכ

והראיה להכרית כן מדת חכללא לחזר דהוא אגל לכמוך עליו כשעת הדחק. קראת אף שלא כשעת הדח שתיים של אחריה משום דהקראת קודם עמוד השחר כפיכוש איתמר שאל לא כך וכן כך א"ט אמר ה' עמוד השחר לכן מיימי ד' הדחק שבו ושינים עד לא אבל לכחילה אם נישור לקרוח קודם עמוד השחר קשה ולי' דהכרעה איתר דלא איכפת לן מה שיפסוד אחר עמוד השחר קמיל' מה שפירש רבנו דווקא א

אשר

מנחת

שנו

מז

א: דעת רש"י בשב
 ממצות הפריקה,
 בהמת חבירו הרוב
 וענינו משום צבעו
 מקובצת ב"מ שם
 דילפינן מלאו דלא
 וכ"ה במאירי שם. ג
 השט"מ שם דצע
 (ואפשר דנאיד מפי
 משום דס"ל דכל
 דקרא והרי לא דרשי
 ד: הרמב"ם במורה
 כתב דילפינן צער ב
 לבלעם (נמנני כיצ לי
 אתונך זה שלש רגל
 מלאך מן השמים ל
 הכה את אתונך ו
 דאורייתא, ועיין ב
 סעיף תרס"ו, ה: בו
 דאיסור צעב"ח כ
 ללכת בדרכיו מה ו
 ע"ש, ו: בספר יום
 דילפי צעב"ח מדכ
 אל הסלע והוצאת
 העדה ואת בעירם
 ע"ו ע"ב מפסוק
 ממונס של ישראל
 דאורייתא ע"ש, ז
 ח"א סי' ז' כתו
 כברכות מי דיש
 שאוכל בעצמו הו
 ע"ד בהגהות חת
 שכתב דמקור אינ

סימן נא

רצון התורה

ארור אשר לא יקים את דברי התורה הזאת (דברים כ"ז כ"ו).

ובתרגום "לא פקדית דאורייתא, ולא
 שלחית ביד עבדיי נבייא, ולא רעוא
 קדמי" הרי ג' גררי המצות דאורייתא,
 דרבנן, ורצון ה'.

ושני דרכים יש שבהם למדים אנו מה
 רצון ה' בתורתו, יש שלמדים אנו
 מתוך מצוות התורה, ענינם וכונתם. ויש
 שלמדנו מתוך מקראי הקודש שנאמרו
 בלשון סיפור דברים, לא במצוות, אך
 מתוך פסוקים אלו נגלה לנו רצון ה'.

ומאז ומקדם רגיל הייתי להביא את
 המקור הבולט ביותר לגדר זה של
 רצון ה', ממה שאמרו בב"מ דף ל"ב צער
 בע"ח דאורייתא, אף שלא הביאו חז"ל
 שום פסוק ומקור לאיסור זה, וכבר כתב
 הרדב"ז סי' קס"ח ללשונות הרמב"ם (סי'
 אלף קמ"ט) דאין בצער בע"ח לא לאו ולא
 עשה אלא איסור בלבד, הרי דיש איסור
 דאורייתא שאין בו לא לאו ולא עשה, וזה
 גדר רצון התורה הכללית המוטלת אף היא
 אקרקפתא דגברא. ומצינו בזה ו"א דרכים
 בדברי רבותינו הראשונים והאחרונים
 במקור איסור צבע"ח ונפרט.

הנה פשוט הדבר דמלבד תרי"ג מצות
 שבתורה שומה על האדם לקיים
 מצות רבות שאף הם מן התורה אלא שלא
 נימנו במנין התרי"ג משום שלא נאמרו
 בלשון ציווי מפורש ומ"מ רצון ה'
 שיעשה אותם האדם וחי בהם ורצון זה
 למדים אנו מתוך תורת ה' (ואין כונתי
 לעניני המוסר ותיקון המדות שמקורן
 במצוה ללכת בדרכי השי"ת אלא כונתי
 להלכתא פסיקתא ולמצוות שמקורן ברצון
 ה' ודו"ק).

וכבר כתב אחי הגר"א בספר מעלות
 התורה שכל פסוקי התורה מצוות
 הן אלא שהן נכללות בתרי"ג שרשים שהן
 תרי"ג מצוות שבתורה, ומ"מ כל פסוקי
 התורה מצוות הן אלא שיש ואין אנו
 יודעים לפרשם. אך בדברי הראשונים
 מצינו שעשרת הדברות שרשים הן לכל
 מצוות התורה ולא מצינו כן לגבי תרי"ג
 המצוות וצ"ע.

וידועים דבריו הנפלאים של הגר"א
 וסימן בקו דברי סופרים אות
 כ"ג על הפסוק בירמיהו ו"ט "אשר לא
 צויתו ולא דברתו ולא עלתה על לבבי

7

